

Departamento di
Enseñansa Aruba

Eindtermen en examenprogramma Algemeen Voortgezet Onderwijs Aruba

Vak: Bedrijfskunde

Leerweg: Mavo

Document nr: 14A

Colofon

De eindtermen en het examenprogramma is een uitgave van Departamento di Enseñansa Aruba (DEA) voor het vak bedrijfskunde op de mavo.

Dit document is geldig vanaf augustus 2021.

Het is toegestaan delen van de uitgave voor intern gebruik te kopiëren, mits de bron vermeld wordt.

Voorwoord

Voor u ligt het vernieuwde eindtermen en examenprogramma bedrijfskunde voor de mavo. In het kader van de landsverordening van het voortgezet onderwijs (AB 1989 no. GT 103, laatstelijk gewijzigd 2011 no. 24 artikel 11e) dienen de eindtermen periodiek gereviseerd/gewijzigd te worden.

In de bijlage staat een lijst van personen die betrokken zijn geweest bij de tot stand komen van dit document.

Inhoudsopgave

Colofon	3
Voorwoord	4
Inleiding	6
1. Overzicht van alle vakken van het avo	7
2. Wat houdt de vernieuwing in?	8
3. Het examenprogramma bedrijfskunde mavo	9
4. Eindtermen bedrijfskunde mavo	10
Bijlage 1 Dankwoord	13

Inleiding

Dit document dat aan de Minister van Onderwijs aangeboden is, vormt de basis voor het examenprogramma.

Het vak bedrijfskunde dient:

- algemeen vormend te zijn;
- aan te sluiten met het vak in het vervolgonderwijs als bijdrage aan de ontwikkeling van vaardigheden;
- de basis te zijn voor het opbouwen van een doorlopende leerlijn vanuit de onderbouw;
- enthousiasme en interesse voor het vak te kweken.

De landsverordening (AB 1989 no. GT 103, laatstelijk gewijzigd 2011 no. 24, artikel 11d, lid 1) onderscheidt de volgende profielen op het avo:

- natuurwetenschappen;
- mens en maatschappijwetenschappen;
- humaniora.

Een profiel voor de mavo/havo en het vwo bestaat uit drie delen (AB 1989 no. GT 103, laatstelijk gewijzigd 2011 no. 24, zie artikel 11d, lid 2):

- gemeenschappelijk deel: dat gelijk is voor alle profielen van desbetreffende schoolsoort
- profieldeel: dit bestaat uit een verplicht deel en een keuze van combinatie van vakken
- keuzedeel

Voor de plaatsing van het vak bedrijfskunde binnen de profielen wordt verwezen naar de bijlagen van landsbesluit dagscholen vwo, havo en mavo, ter uitvoering van artikel 11, AB 1999 no. 62, laatstelijk gewijzigd 2015 no. 28.

Voor het vak bedrijfskunde wordt het op Aruba ontwikkelde centrale examen afgenomen. Het Nederlandse examenprogramma heeft als uitgangspunt gediend bij het samenstellen van de eindtermen. De regionale en contextuele aanpassingen zijn hierin opgenomen.

Het eerste examen van het vernieuwde eindtermen en examenprogramma wordt vanaf 2023 afgenomen voor de mavo.

In hoofdstuk 1 van dit document staat een overzicht van de vakken die in het avo worden aangeboden met daarbij de aanduiding van herkomst van de eindtermen en het examenprogramma.

Hoofdstuk 2 betreft de visie achter de vernieuwing in het vak bedrijfskunde.

Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de domeinen en de verdeling van het centraal examen en het schoolexamen.

Hoofdstuk 4 bevat de eindtermen die de leerling aan het einde van de mavo dient te beheersen.

1. Overzicht van alle vakken van het avo

Onderstaand tabel bevat een overzicht van alle vakken die aangeboden worden op de mavo, de havo en het vwo van Aruba. Tevens staat vermeld waar de eindtermen en het examenprogramma van afkomstig is.

Tabel 1.1 Eindtermen en examenprogramma

Overzicht van de vakken, eindtermen & examenprogramma				
Vakken		Afkomstig uit		
		mavo	havo	vwo
1	Nederlandse taal en literatuur	AUA	NL	NL
2	Papiamentse taal en cultuur	AUA	AUA	AUA
3	Moderne Vreemde talen en literatuur (Engelse, Spaanse, Franse taal en literatuur)	-	NL(Engelse, Spaanse, Franse taal en literatuur)	NL(Engelse, Spaanse, Franse taal en literatuur)
3A	Moderne Vreemde taal: Engels	NL [vmbo-GT/TL]	-	-
3B	Moderne Vreemde taal: Spaans	AUA	-	-
4	Rekenen	NL [vmbo-GT/TL]	NL	NL
5	Lichamelijke Opvoeding	AUA	AUA	AUA
6	CKV (gemeenschappelijk deel)	AUA	AUA	AUA
7	Wiskunde	NL [vmbo-GT/TL]	-	-
7A	Wiskunde A	-	NL	NL
7B	Wiskunde B	-	NL	NL
7C	Wiskunde C	-	-	NL
7D	Wiskunde D	-	NL	NL
8	Biologie	NL [vmbo-GT/TL]	NL	NL
9	Natuurkunde/NaSk1	NL [vmbo-GT/TL]	NL	NL
10	Scheikunde/NaSk2	NL [vmbo-GT/TL]	NL	NL
11	Geschiedenis	AUA	AUA	AUA
12	Aardrijkskunde	AUA	AUA	AUA
13	Economie	AUA	NL	NL
14A	Bedrijfskunde	AUA	-	-
14B	Bedrijfseconomie	-	NL	NL
15	I&S/ Maatschappijleer	-	AUA	AUA
16	Kunstvak/CKV profieldeel	AUA	AUA	AUA
17	Filosofie	-	NL	NL
18	Informatica	-	NL	NL

2. Wat houdt de vernieuwing in?

In 2007 werden de vakken economie en management en organisatie (M&O) samengevoegd als één vak, economie/M&O. Dit heeft geleid tot een overladenheid van het programma. Uit het resultaat van een onderzoek (in mei 2015) onder docenten economie en M&O op de mavo is gebleken dat de splitsing van het vak economie/M&O de oplossing is voor de overladenheid en voor een betere aansluiting op de havo en het EPI unit Economica. Dit heeft als gevolg dat economie/M&O gesplitst is in economie en bedrijfskunde. Vanuit de confrontatie tussen de gewenste maatschappelijke en pedagogische doelen en de te verwachte ontwikkelingen enerzijds en de inventarisatie van de bestaande vormgeving en beleving van het vak M&O anderzijds, is gekomen tot een vernieuwde positionering en invulling van het vak. Ook de missie van het vak, de conceptuele structuur van het vak(programma) en uiteindelijk ook de naam van het vak bleken voor aanscherping en verbetering vatbaar. Om de vernieuwing van het vak duidelijk aan te duiden is gekozen voor een nieuwe vaknaam die recht doet aan de inhoud, namelijk bedrijfskunde.

Het onderwijs heeft de taak om de leerlingen naast kennis en vaardigheden, zelfredzaamheid en bedrijfsmatig handelen te leren in snelle veranderende omstandigheden. Zelfredzaamheid en ondernemerschap vereisen dat de leerling op een productieve manier kan omgaan met informatie. Informatietechnologie is in deze snel veranderende samenleving niet meer weg te denken en is daarom onmisbaar voor de moderne toepassingen binnen het vak bedrijfskunde. Bij de vernieuwing van het vak bedrijfskunde gaat men in op het leerproces van de toekomstige beroepsbeoefenaar en/of entrepreneur. Een benadering 'van persoon tot rechtspersoon' spoort de toekomstige beroepsbeoefenaar aan om een actieve en leidende rol in en participatie aan het bedrijfsleven in te beelden. De leerstof stimuleert het ondernemerschap van de jongeren en maakt hen vertrouwd met wat een organisatie of activiteit succesvol maakt.

Naast de onderwerpen handelsrekenen en bedrijfsadministratie komen ook aanvullende onderwerpen aan bod die de leerling wegwijs maken op het gebied van rechtsvormen van commerciële en niet- commerciële ondernemingen, personeelsbeleid, wijzen van financiële vastlegging, het berekenen van bedrijfsresultaten en voor een soepele doorstroming naar het vervolgonderwijs van belang zijn.

Alle organisaties, ook niet-commerciële, zijn gediend met een bedrijfsmatige aanpak. De leerling gaat een bredere, reële en maatschappelijke functie van het vak inzien.

De nieuwe eindtermen spelen in op zelfredzaamheid, ondernemerschap. Het functioneren van organisaties blijft een belangrijke invalshoek, maar het perspectief van de leerling komt centraal te staan, doordat de leerstof meer bij zijn belevingswereld aansluit. De leerling zou bijvoorbeeld aan de hand van de opgedane kennis verstandige financiële keuzes kunnen maken tussen bijvoorbeeld: een eigen bedrijf oprichten of in loondienst treden.

Immers vaardigheden die bij organisatorische vraagstukken een rol spelen, helpen ook bij persoonlijke beslissingen.

3. Het examenprogramma bedrijfskunde mavo

Het examen bestaat uit een centraal examen en schoolexamens.

Het centraal examen bestaat uit alleen een centraal schriftelijk examen.
De zitting bij dit centraal schriftelijk examen duurt 90 minuten.

Het schoolexamen kan bestaan uit de volgende onderdelen:

- schriftelijke toetsen
- mondelinge toetsen
- praktische opdrachten: elk profiel heeft een praktische opdracht als schoolexamen.

Het examen van bedrijfskunde heeft betrekking op de volgende domeinen:

- A. Vaardigheden
- B. Van persoon naar rechtspersoon
- C. Interne organisatie en personeelsbeleid
- D. Marketing
- E. Investeren en Financiering
- F. Financieel beleid

Het centraal examen van het vak bedrijfskunde mavo gaat over de domeinen B, C, D, E en F in combinatie met domein A.

Het schoolexamen van het vak bedrijfskunde mavo gaat over de domeinen B, C, D, E en F in combinatie met domein A en:

- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Een tabel met een overzicht van de CE-SE verdeling voor de centrale examens gemaakt op Aruba is te vinden in het document 'Omschrijving van de examenstof'.

Omschrijving van de examenstof voor de vakken waarvan de examens op Aruba worden gemaakt

Van de centrale examens die op Aruba ontwikkeld worden, staat de toelichting van de eindtermen in het document: 'Omschrijving van de examenstof'.

Behalve een beschrijving van de exameneisen kan het document nadere informatie over het centraal examen bevatten, zoals beoordeling, de aard van toetsing en zitting van de examens.

4. Eindtermen bedrijfskunde mavo

De eindtermen zijn per domein en subdomeinen uitgewerkt.

Bedrijfskunde mavo Domein A: Vaardigheden	
Subdomein	Eindtermen
A1 Bedrijfskundige vaardigheden	1. De kandidaat kan bedrijfskundige vaardigheden verwerken en interpreteren.
A2 Rekenkundige en wiskundige vaardigheden	2. De kandidaat kan eenvoudige rekenkundige en/of grafische bedrijfskundige stellingen onderbouwen.
A3 Bedrijfskundig benadering	3. De kandidaat kan bij de oplossing van een bedrijfseconomisch of organisatorisch vraagstuk een bedrijfskundige denkwijze gebruiken.

Bedrijfskunde mavo Domein B: Van persoon naar rechtspersoon	
Subdomein	Eindtermen
B1 Persoonlijke financiële zelfredzaamheid	4. De kandidaat kan maatschappelijke vraagstukken met persoonlijke financiële consequenties herkennen en (financieel) onderbouwde keuzes maken. Het betreft: a. lenen, sparen en beleggen als financiële zekerheid; b. financiële aspecten bij huren en kopen of bouwen.
B2 De oprichting van een eenmanszaak	5. De kandidaat kan een ondernemingsplan voor de oprichting van een eenmanszaak beschrijven en betreft hierbij de wettelijke verantwoordelijkheden van de ondernemer.
B3 Eenmanszaak en rechtspersoon	6. De kandidaat kan de belangrijkste kenmerken van verschillende rechtsvormen beschrijven. Hij betreft daarbij: a. natuurlijk persoon en rechtspersoon; b. soorten rechtsvormen en hun kenmerken.

Bedrijfskunde mavo
Domein C: Interne organisatie en personeelsbeleid

Subdomein	Eindtermen
C1 Interne organisatie	7. De kandidaat kan een eenvoudige interne organisatie van een bedrijf beschrijven en daarbij de aard en de doelstelling van een interne organisatie opnoemen. Hij betreft daarbij: a. functies van de interne organisatiestructuur; b. leiderschapsstijlen.
C2 Personeelsbeleid	8. De kandidaat kan personeelsbeleid beschrijven. Hij betreft daarbij het menselijk kapitaal.

Bedrijfskunde mavo
Domein D: Marketing

Subdomein	Eindtermen
D1 Het marketingbeleid	9. De kandidaat kan marketing uitleggen. Hij betreft hierbij het productbeleid, prijsbeleid, plaatsbeleid, promotiebeleid.
D2 Verantwoord ondernemen en marketingbeleid	10. De kandidaat kan mogelijke effecten van marketing op het individu, het milieu en de maatschappij uitleggen.

Bedrijfskunde mavo
Domein E: Investeren en financieren

Subdomein	Eindtermen
E1 Investeren in kapitaalgoederen	11. De kandidaat kan een eenvoudig investeringsvraagstuk m.b.t. kapitaalgoederen herkennen en de relevante gegevens beschrijven. Hij betreft hierbij de investeringsselectiemethode: terugverdientijd.
E2 Financiering	12. De kandidaat kan vanuit het perspectief van een organisatie de soort financiering beschrijven. Hij betreft hierbij financieringswijzen en soorten vermogen.

Subdomein	Eindtermen
F1 Boekhoudcyclus	13. De kandidaat kan financiële feiten onderscheiden, inventariseren en verwerken tot financiële overzichten. Hij betreft binnen de boekhoudcyclus voor een eenmanszaak: a. de beginbalans; b. de journaalposten; c. het grootboek; d. de kolommenbalans: d1. proefbalans en saldibalans d2. verlies & winstrekening en eindbalans
F2 Kosten- en winstvraagstukken	14. De kandidaat kan kosten- en winstvraagstukken berekenen en maakt daarbij gebruik van de verschillende componenten die hiervoor nodig zijn. Hij betreft hierbij: a. kosten en kostprijs; b. verkoopprijs; c. afschrijvingen; d. rente /interest; e. valuta; f. bedrijfsresultaat.
F3 Financiële verslaggeving	15. De kandidaat kan uit een eenvoudige jaarrekening de solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit van een onderneming berekenen. Hij betreft hierbij: a. financiële ratio's; b. interpretatie en beoordeling van een jaarrekening.

Bijlage 1 Dankwoord

Voor het tot stand komen van dit document worden de volgende personen bedankt:

Voor de inhoudelijke bijdrage:

- Lau, J.C.
- Martinus-Mathilda, M.T.
- Vinck, E.E.

Voor het samenstellen en kwaliteitscontrole:

- Ecury-Sijben, J. M. M.
- Hernandis, R.F.M.
- Kock, A. A.
- Kock-Rodriguez, S.V.
- Thiel-Giel, M. M.

Voor de validering van het document willen we de volgende docenten van de mavo scholen Julianan School, Ceque College, Abraham de Veer, La Salle College, Filomena College, Augustinus College, Maria college, San Antonio College, Mon Plaisir College en John Wesley College bedanken voor hun medewerking:

- Abdul E.
- Berkeveld R.
- Bruyning C.
- Geerman M.
- Heim L.
- Kock M.
- Phelipa J. A.
- Ramlall B.
- Richardson C.
- Tromp S.

